

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 6 juni 2006

[Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil](#)
[Läs mer om fotboll på idrottsforum.org](#)

”This is England” – ett reportage kring en FA-cupsemifinal (och final)

Kutte Jönsson

Genusvetenskap och Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Söndagen den 23 april spelade West Ham FA-cupsemifinal mot Middlesborough på Villa Park, Aston Villas hemmaarena i Birminghams utkanter. I publiken, på alla sidor omgiven av Middlesboroughanhängare, satt idrottsforum.orgs husfilosof Kutte Jönsson. För första gången skulle han få sitt favoritlag live, 25 år efter att han tog dem till sitt hjärta i samband med en tv-sänd ligacupfinal mot Liverpool på Wembley Stadion. West Ham, som den gången var klart nederlagstippade, klarade oavgjort (men förlorade senare omspelsmatchen, som spelades just på Villa Park).

Tågresan från London till Birmingham matchdagen erbjöd flera tillfällen till stimulerande iakttagelser, och Kutte Jönssons reportage, som vi har nöjet att kunna publicera, formar sig till en vidsträckt analytisk reflektion över det England så många av oss älskar, det England som gav världen industrialismen och den undertryckta arbetarklassen, fotbollen och punken, kolonialismen och konservatismen, borgerlighetens diskreta charm och revolten mot konformismen.

Kutte fick hålla jublet inom sig på arenan, men på hemresan i sällskap med segerrusiga West Ham-supportrar kunde glädjen över favoritlagets seger äntligen släppas fram. Det slumpade sig så att Kutte Jönsson var i England också tre veckor senare, när finalen spelades. Då såg han matchen i en pub på ett betonguniversitet i sydöstra England – och det var inte det värsta...

I år fyller världens äldsta nationella fotbollscup, den engelska FA-cupen, 125 år. Det är nog ingen överdrift att påstå att den numera tillhör Englands nationella kulturskatter, och är därför också föremål för en omfattande nationell sentimentalitet. Eftersom fotboll brukar beskrivas som en arbetarklasssport har FA-cupen också en speciell plats i landets arbetarhistoria. Ett exempel på det är att man på det lilla och delvis undagömda arbetarmuseet i Manchester ordnat rum för fotbollen och FA-cupen. Jag besökte museet för ett par år sedan. I ett hörn, under ett banér som representerade fotbollsspelarnas fackförbund, fanns en teveonitor som visade en grovkornig journalfilm från 1923. Bilderna var hämtade från FA-cupfinalen mellan West Ham United och Bolton Wanderers på klassiska Wembley Stadium. Det speciella med just den matchen var publikrekordet på 200 000 personer; och det på arena som egentligen tog endast hälften av det. På bilderna ser man hur publiken står och sitter alldeles intill spelplanen. Men framför allt visar bilderna hur publiken uppvisar en imponerande självdisciplin, naturligtvis med ett hot om polisiärt ingripande om de skulle

beträda planen.

Nu är det 2006. Återigen spelar West Ham en av huvudrollerna i FA-cupen. Senast de varit i närheten av en FA-cupfinal var 1980, då de till sist vann cupen. Självt blev jag anhängare till klubben samma år jag skulle bli elva år gammal, 1981, i samband med finalen i Ligacupen. West Ham hade ställts mot Liverpool. Matchen från Wembley direktsändes i svensk teve och jag satt som fastklistrad. West Ham låg vid den tiden i andradivisionen och var följaktligen en underdog. Mina sympatier för West Ham växte långsamt fram under spelets gång. Mot slutet av matchen gjorde Liverpool mål. På övertid fick emellertid West Ham en straffspark, som iskallt placerades i mål av högerbacken Ray Stewart. (Veckan därpå, minns jag, skickade jag helt rusigt ett brev till Stewart och bad om en autograf; ett signerat fotografi kom snart i retur). Omspelsmatchen – som West Ham förlorade – spelades på Villa Park.

Trots att jag varit en supporter i ett kvartssekel, är det första gången jag nu kommer att se dem live; i FA-cupsemifinalmötet mot Middlesbrough på Aston Villas hemmaarena Villa Park i Birmingham.

Tur och Retur: London-Birmingham, söndagen den 23 april 2006

Tågresan från Euston Station i norra London till Birmingham tar två timmar.

Jag fäster blicken på landskapet som sveper förbi. På den korta sträckan passerar ”hela England”: öde industritomter, dystra radhusområden, miljonvillor, öppna landskap med gröna kullar och förorter där husen sträcker sig mot en regntung himmel. Det är ett England som rockbandet The Clash sjunger om i sin fina elegi ”This is England” från mitten av 1980-talet.

Jag kommer ofta att tänka på The Clashes låt när jag tänker på England.

Sången är en skildring av ett engelskt 80-tal där punkrockarna blev till förstelnade turistattraktioner på samma nivå som Madam Tussauds vaxdockor för Londonturister, och där Margaret Thatcher och Torypartiet ännu innehade regeringsmakten. Låten, som inleds med hur landet kommit att bli en ”human factory farm”, beskriver ett sönderslaget land där de sociala upproren är lika logiska som brutala. Detta tillstånd under thatcherismen fångas i flera enkla men meningsbärande rader som: ”I got my motorcycle jacket/But I’m walking all the time /.../ I see no glory/When will we be free”. På det följer refrängens sorgsna rader, mixat så att det låter som en hel fotbollskör: “This is England/This is Sheffield Steel/This is England/This is how we feel”.

Låtens undertryckta desperation och skildring av Thatchers England kan även tillämpas på Tony Blairs socialkonservativa England. Frågan är hur stor skillnaden egentligen är mellan thatcherismen och blairismen. Somliga skulle säga att Blair fortsatt det Thatcher påbörjade. Att Labourpartiet i hög grad kommit att bli ett parti för medelklassen, vilket de delar med de flesta parlamentariska partier är å andra sidan förmodligen rimligt i någon mening. Det är främst medelklassen som gynnas av det rådande systemet, och därför logiskt också har störst intresse av att ta sig till valurnorna. Detta förhållande återspeglas även inom fotbollen.

Fotbollen är, liksom all idrott, på många sätt i grunden konservativ. Inte minst gäller detta just Englands relation till fotbollen. Kanske skulle man kunna hävda att fotbollen genomgått samma slags förändring som hela städer har genomgått: en gentrifiering som innebär att man ”bygger bort” arbetarklassen från såväl innerstäder som fotbollsarenor. Möjligen lades grunden för detta just under 80-talet, när thatcherismen – denna ideologiska hybrid av ärkekonservatism och nyliberal ekonomisk politik – lyckades montera ner hela samhällen. Ur resterna av detta växte det fram större och mindre sociala upprorshärdar, inte minst i anslutning till fotbollen. Den stora vågen av huliganism ”råkade” sammanfalla med Thatchers maktinnehav. Fotbollsvåldet (uttrycket syftar enbart på publikens beteenden och inte spelarnas) dominerade stundtals fotbollsdebatten.

Under det socialt oroliga 80-talet hade West Ham sin egen (inofficiella) huliganfirma, Inter City Firm, som dessutom var en av de mest fruktade. (Firman skildras bland annat i Lexi Alexanders fjolårsfilm ”Green Street Hooligans”, med Elijah Wood i huvudrollen.) När det officiella Fotbolls-England skulle komma till rätta med huliganismen, genom ökad övervakning och tämligen hårdför disciplinering, fick det därför följderna också för West Ham. Vissa matcher fick de helt enkelt spela inför tomma läktare. För en ”stolt” förening från Londons nedslitna östra delar var detta givetvis hårda nederlag. En annan konsekvens var att de, tillsammans med övriga engelska klubbar, förvägrades spel i de europeiska

cuperna.

Idag, denna mulna dag i april, skulle emellertid West Ham på nytt kliva in i det europeiska finrummet. Sedan de senast deltog har den europeiska politiska kartan ritats om radikalt. Det är ett på flera sätt nytt Europa. Moderniseringen tar sig olika uttryck.

På väg mot Birmingham passerar tåget Wembley. På håll ser jag hur byggställningarna skjuter upp kring stadion. Ett nytt – modernt – Wembley håller på att byggas. Också det skulle kanske kunna ses som en symbol för ett nytt och mer modernt England, om än alltjämt svept i en konservativ dräkt. Det hör dessutom till saken att ombyggnadsprojektet Wembley är mycket försenat.

I tågvarnarna, som är fyllda med West Ham-supportrar draperade i klubbens färger, minns man också svunna tider. Traditionsförmedlarna förkroppsligas av fäder och far- och morfäder som vet att berätta om Geoff Hurst, Bobby Moore och Trevor Brooking (med flera) för sina barn och barnbarn. Med andra ord pågår uppladdning. Med jämna mellanrum bryter någon ut i West Ham-hymnen "I'm forever blowing bubbles". Genast tar flera vid. Denna officiella hymn, som i likhet med Clash-låten bär på vemodiga stråk, har sitt ursprung i en amerikansk music hall-låt från 20-talet. Refrängen tycks dessutom härbärgera flera generationers arbetarklasserfarenheter: "I'm forever blowing bubbles/Pretty bubbles in the air/They fly so high/Nearly reach the sky/Then like my dreams/They fade and die/Fortune's always hiding/I've looked everywhere". I originalversion är melodin ganska släpande, i supportrarnas tappning får den en delvis annan karaktär: den blir till en upprorisk kampsång som mer skanderas än sjungs fram. Förutsättningarna känner alla i tågvarnarna till: om matchen vinnas kommer West Ham automatiskt att ges en plats i nästa säsong Uefacup. Och detta är "stort". Inte minst med tanke på att laget är nykomlingar i Premier League efter ett par år i andradivisionen. Det råder för övrigt ingen tvekan om att det allmänt eftersatta östra London andas framtidsoptimism.

När sommarolympiaden kommer att hållas i London 2012, kommer exempelvis stora delar av arrangemanget att förläggas till de östra delarna. Man planerar ett olympiskt stadion där. En av idéerna är att stadion efter OS ska tillfalla West Ham. Borgmästaren Robin Wales i kommunen Newham uttrycker också sitt stöd för en sådan idé i *The Times* (21/4). Han förutser dessutom att West Ham inom de närmaste åren kommer att bli "en av de stora klubbarna i världen". Det är i denna stund naturligtvis omöjligt att veta om det är ett tecken på hybris eller om det faktiskt är en realistisk framtidsutsikt. Eller om det kanske bara är en dröm som så småningom också kommer att förtona och dö.

När tåget till sist rullar in på Birmingham New Street Station stiger förväntningarna ytterligare. Jag har inte varit i Birmingham tidigare. Och jag lär inte se mycket av staden nu heller. En bit mat på Pizza Hut nära stationen hinns med innan det är dags att lämna stadskärnan, för en kortare resa till randen av "Black Country", ett namn området fått efter de utsläpp från i synnerhet masugnsluften och kolgruvor gruvindustrin en gång gav upphov till. Mitt i det som populärt beskrivs som industrialismens vaggas har man placerat Villa Park. Idag finns mest rester kvar av det gamla industrilandskapet. Och den stora HP Sauce-fabriken. Sportkrönikören Tony Francis skriver fint i *The Daily Telegraph* (24/4) om hur han ser Villa Park som "ett stänk av hopp i ett deprimerande landskap" som domineras dels av såsfabriken och dels av det största motorvägsbygget på "den här sidan Shanghai". Det är dit vi nu ska.

På perrongen varifrån tåget som ska ta oss till Witton Station och Villa Park ska avgå, samlas West Ham-supportrarna i stora horder. Mansdominansen är i det närmaste total på den trånga perrongen. Ju längre vi får vänta, desto fler människor samlas. Otåligheten ökar. Med ryggen lutad mot en vägg får jag emellertid se en uppvisning som hämtat ur en maskulinitetsteoretisk manual. Den socialt "inövade" koreografin utvecklas till ett sång- och dansnummer som liknar de flesta andra stereotypa manlighetsriter i den västerländska kulturen. Med körsång knyts de homosociala nätverken. Plötsligt upplöses också gränsen mellan fans och ordningsmakt. Det frejdiga skämtandet med (de manliga) poliserna som ska se till att den koreografiska disciplinen inte går "överstyr" gör att också poliserna blir en del av "nätverkandet". De kvinnliga poliserna, däremot, bjuds naturligtvis inte in i gemenskapen. Banden förstärks av hyllningskörerna, som blir till renodlade kärlekssånger till noggrant utvalda spelare som inom en timmes tid kommer att framträda på fotbollsplanen.

Lite avvaktande, och smygande längs med den mörkröda tegelväggen, dyker plötsligt två pakistanska män upp. De håller påsar med frukt hårt intill sig. Det är med viss oro i blicken de ser den växande skaran unga, och till övervägande del vita, män skandera i talkörer. En av dem frågar min fru (som är en av få kvinnor på perrongen) om tåget kommer att stanna i Coventry. Jag tror inte det, svarar hon, varpå männen hastigt lämnar perrongen med sina fruktpåsar. I samma stund anländer tåget och ett jubel bryter ut.

Från Witton Station är det sedan endast tio minuters promenad till Villa Park. Under den promenaden kommer vi att tvingas avvika från den ringlande folkmassa som nu utgör West Ham-fansen. Biljetterna vi har kommit över är nämligen tilldelade Middlesbrough, något jag haft ångest över i några dygn. Agenten som köpt biljetterna på svarta marknaden hade emellertid inte lyckats få tag i biljetter från West Ham-kvoten. Med våra biljetter har därför följt en stark rekommendation: visa inte öppet sympatier för West Ham och klä er inte i West Ham-kläder. Vi lyder rekommendationerna.

På väg mot arenan väntar oss snart ett kritiskt vägskäl. När vi kommer att tvingas bryta oss ur West Ham-gruppen. När fansen svänger in mot arenan, fortsätter vi framåt.

Plötsligt befinner vi oss i ett England som hämtat ur någon av Ken Loachs socialrealistiska filmer eller ur den nya "invandrarlitteraturen". Det är ett England långt ifrån den rojalistiska yran i London, där man nyligen firat drottningens 80-årsdag. Lika långt är det härifrån till fotbollsmiljonärer, turiststråk och hippa butiker. I själva verket befinner vi oss i skuggan av motorvägskonstruktioner och de nedlagda industrierna, i ett tydligt eftersatt bostadsområde. Någon har ändå bemödat sig att sätta upp valaffischer inför de kommande lokalvalen på lyktstolparna, dock endast Liberaldemokraterna och Labour. Möjligen har Tory redan gett upp det här området. På en i övrigt tom och sluten gata står några personer och ser långt efter oss, som i ett slag kommit att bli sociala turister som så obemärkt som möjligt passerar deras väg. Samtidigt lägger en helikopter sin karaktäristiska ljudmatta över våra huvuden. En stor banderoll är surrad till helikoptern; banderollen upplyser oss och de boende om att det är FA-cupmatch. Våra blickar följer helikoptern, medan några barn kickar en boll mellan sig en bit längre ner på gatan. Det är inte svårt att föreställa sig att deras framtidsdrömmar i denna stund riktas mot den arena som ligger bara ett stenkast därifrån.

Kontrasten mellan bostadsområdet i Witton och den kristna, rojalistiska hymnen "Abide with me" som inleder matchen öppnar i sig självt en krater i det redan upprivna engelska klassamhället. På nytt knyts bandet mellan ideologisk konservatism och den brittiska fotbollskulturen. Som på en given signal reser sig hela publiken upp i andakt.

Hymnen har sin egen historia. Döende i tuberkulos skrev Henry Lyte 1847 texten till William Monks finstämda melodi. Första gången den framfördes var samma söndag som Lyte tog farväl av sin församling. Efter det har den framförts främst vid en rad rojalistiska bröllop. Sedan 1927 har den även spelats vid finalmatcher i FA-cupen.

Högtidligheten dröjer sig kvar en stund efter det hymnen tonat ut. För framför allt West Ham-fansen är detta en speciell match, på mer än ett sätt. På kort tid har klubben förlorat två centralgestalter i klubbens historia: Ron Greenwood och John Lyall. Båda "legendariska" managers. Lyall hade avlidit bara några dagar innan matchen. Det var också Lyall som ledde laget under de framgångsrika åren under 70- och 80-talen: Europacupvinsten 1975 och FA-cupvinsten 1980. Spelarna kommer att spela med svarta sorgband. Och en tyst minut är påbjuden. Alla respekterar detta, också Middlesbrough-fansen. Så snart någon av dem gör en antydning att bryta tystnaden, hyssjas personen genast och bryskt ner. Det dröjer emellertid inte många sekunder innan West Ham-fansen börjar sjunga. Middlesbrough-fansen reagerar omedelbart med avsky. De känner sig uppenbarligen kränkta och en orkan av burop väller fram. Men reaktionen bygger på ett missförstånd. Det West Ham-fansen sjunger är en speciell sång till John Lyalls ära, "John Lyall's claret and blue army". Ingen av oss som sitter på Middlesbrough-sidan vare sig hör eller förstår detta då. Men det är samtidigt början på en maskuliniserad kamp mellan läktarsektionerna. West Ham-fansen sjunger sina sånger och Middlesbrough-fansen svarar trotsigt med "We're just a small town in Europe". Ingen på arenan lär undgå fyndigheten i den parollen. Inte bara är Middlesbrough en liten stad, stadens lag har dessutom nått semifinalen i Uefacupen.

Men denna match slutar 1-0 till West Ham. Målet kommer sent, i den 78:e minuten. Större delen av stadion exploderar när Marlon Harewood skjuter bollen i mål. Jag törs emellertid inte jubla, där jag sitter på Middlesbrough-läktaren. Jublet håller jag inom mig. Men jag lyssnar hur fansen på andra sidan sjunger och skanderar. Nu väntar en final på Millennium Stadium i Cardiff – mot Liverpool. Men redan är det klart att West Ham nästa säsong är tillbaka i det europeiska cupspelet.

Efter matchen "förenas" vi med West Ham-supportrarna på vägen tillbaks till London. Tvåtimmarsresan ackompanjeras av triumferande sånger. En far upprepar gång på gång, närmast maniskt, för sin dotter: "Once a Hammer (Hammers är West Hams smeknamn), always a Hammer".

När vi kommit fram till London har det börjat regna. Det gjorde det inte i Birmingham.

Epilog: Colchester-London, lördagen den 13 maj 2006

Jag är tillbaka i England. Mer exakt i Colchester, en liten stad nordost om London. Det är dagen för FA-cupfinalen. Lagom till matchstart smiter jag iväg från University of Essex' konferens om politisk teori och parkerar mig med en öl på universitetspuben som ska visa finalmatchen. Puben är packad med folk. Många av dem bär West Ham-tröjor. Jag drar slutsatsen att många av dem har sina rötter just i Londons östra delar. Denna gång, förstår jag, kommer jag inte att behöva behålla jublet inom mig.

Matchen kommer att gå till FA-cuphistorien som en klassiker. West Ham är på väg att skrälla, men förlorar till slut på straffsparksläggning. Svetten rinner längs med ryggraden i den varma puben. Bitterheten griper tag om mig när jag inser att matchen är förlorad. Jag står inte ut att höra Liverpool-fansen, som också finns representerade i puben och dessutom kommit att märkas alltmer ju längre matchen lidit, vråla ut sin lycka. När den sista straffen är slagen lämnar jag genast lokalen. En timmes promenad i de natursköna omgivningarna gör att bitterheten långsamt börjar rinna av mig. Samtidigt växer en allt intensivare längtan efter att lämna Colchester och resa tillbaka till London.

Sent på kvällen anländer jag till London och Victoria Station. Där möts jag av spridda grupper av West Ham-supportrar som precis anlant med tåget från Cardiff. Deras blickar är trötta och tomma. Det sjungs inga sånger, banderollerna är ihoprullade och det är med hastiga steg de under tystnad tar sig ner till perrongen varifrån tåget hem till östra London snart kommer att avgå.

Imorgon kommer Rob Hughes, sportkrönikör på *The Sunday Times*, att medkännande skriva om brustna hjärtan och om drömmen som förtonade och dog. Ännu en gång.

Copyright © Kutte Jönsson 2006